

Considerations on Contemporary University

Considerații asupra Universității contemporane

Teodor PĂTRĂUȚĂ

Universitatea de Vest „Vasile Goldis” din Arad

Abstract

University is the place where learning, training, culture and research are represented in the most serious reason that should be open not only to a certain age, but must provide viable alternatives for continuing education and lifelong learning for all age groups. We must have regard not only a university student, but for all those willing and capable of personal and spiritual development, without slipping, however, to the status of a "school for all."

Providing lifelong education is one of the objectives achieved so far than the Romanian higher education. In general, when talking about the University tend to relate either to the requirements of socio-economic or other levels of organization of education in order to define and clarify the changes and transformations that they know and must know their higher education. The state of the academic community need to reflect the understanding of change processes taking place in university education, new educational rationality, arising as a result of assimilation by the University of new goals and objectives.

Key words: *educational policies, educational objectives, quality education, training, research, educational values*

Cuvinte cheie: *politici educationale, obiective educationale, calitatea învățământului, formare, cercetare, valori educationale.*

Putem spune, fără teama de a greși că Universitatea a fost și este o „milenară instituție în mișcare” [Vințanu, N., 2001, pg. 7] [1] pentru că Universitățile au deservit cu succes umanitatea în ultimii 1000 de ani, formând elitele intelectuale, elaborând explicații și creând teorii care să răspundă la marile întrebări ale omenirii, proiectând și realizând mijloace de acțiune, contribuind la libertatea națională și individuală.

„Universitatea este o chintesență valorică” a societății, valorile educaționale, sociale și culturale decantate și emise de comunitatea academică au rolul de a ghida și orienta întregul spațiu comunitar, direcționând liniile de evoluție ale societății. Universitatea a fost mereu „unul dintre cele mai importante foruri ale emisiunii și difuziunii valorilor” pentru că „această entitate constituie instituția emblematică a unei națiuni delegată explicit să creeze și să impună atenției valori culturale, comportamentale, civice dezirabile la un moment dat” [Cucuș, C-tin, 1997, pg. 24]. [2] Pentru aceasta, universitatea trebuie să dispună de autonomie funcțională autentică, să nu depindă de fluctuațiile politice și sociale din țară și să se constituie într-o zonă de stabilitate și autoritate valorică.

Esența și rațiunea existenței universității este formarea de oameni de știință și cercetători, crearea științei și cercetarea științifică. Deși nimic nu poate întrece în splendoare știința pură și adevărul, nu trebuie să uităm că existența și cultura umană sunt puternic influențate de realitățile economice și sociale, motiv pentru care universitatea de azi trebuie să se racordeze și la alte obiective complexe și multilaterale: formarea personalității spirituale a studenților și pregătirea lor pentru o profesie.

În general, când vorbim despre Universitate tindem să o raportăm fie la cerințele socio-economice, fie la celelalte niveluri de organizare a învățământului în scopul de a defini și clarifica schimbările și transformările pe care le cunoaște și trebuie să le cunoască învățământul superior. Starea comunității academice reflectă gradul de înțelegere al necesității schimbărilor în procesele

educative ce au loc în universitate, al noilor raționalități didactice, apărute ca urmare a asimilării de către Universitate a unor noi scopuri și obiective.

Analiza contemporană a instituțiilor de învățământ superior se realizează având în vedere două orientări majore:

- învățământul superior are aceleași funcții și finalități ca în trecut, schimbările sociale afectându-le puțin sau aproape deloc; această orientare se manifestă prin rezistența la schimbare a instituțiilor universitare, corelată cu modul insuficient de înțelegere a timpului în care trăim.
- Universitatea este o instituție cu rol activ în dezvoltarea societății și a indivizilor care îi calcă pragul, având ca principală funcție schimbarea pozitivă a condiției umane și îmbunătățirea calității vieții prin dezvoltarea potențialului uman în acord cu cerințele lumii în care trăim.

În ultimele decenii ale secolului XX se considera tot mai mult că universitatea a încetat să mai fie doar o instituție de educație și de căutare neobosită a adevărului, ea devenind un promotor al noii civilizații, o instituție socială aflată în interacțiune cu toate celelalte.

Dată fiind situația economică, socială, politică și culturală ce caracterizează România contemporană, funcțiile sociale ale universităților noastre sunt considerate a fi :

a) funcția de învățare și de educație are în vedere transmiterea către noile generații de intelectuali a culturii specifice elaborate, relevante pentru societatea contemporană, premisă absolut necesară pentru controlul, gestionarea și dezvoltarea cunoașterii și creativității intelectuale;

b) funcția profesională constă în selecția, formarea și calificarea academică specializată a diferitelor ocupații;

c) funcția critică sau cognitivă are în vedere învățarea și dezvoltarea gândirii reflexive, elaborarea a noi baze teoretice și informaționale ale existenței umane și sociale, înțelegerea fenomenelor noi și orientarea axiologică în acțiunile individuale și colective;

d) funcția politică a universității a stârnit multe controverse, fiind văzută ca exprimând legitimitatea unui sistem social de organizare dar, ea desemnează, de fapt, efortul de a exprima interesul general al societății; și sigur expunem noi funcții de cercetare științifică.

Răspunzând intereselor individuale și sociale de a avea informații pertinente și valide despre diferențierile instituționale din sistemul de învățământ superior și diferențierile de calitate dintre programele de studii, un consorțiu format din ARACIS incluzând și reprezentanți ai studenților, CNCȘ, CNATDCU și un organism internațional cu competențe în domeniu aplica în conformitate cu prevederile legii o metodologie de evaluare pentru clasificarea universităților și ierarhizarea programelor de studii denumită **Metodologie de evaluare**. *Metodologia de evaluare* este instrumentul prin care este realizată clasificarea universităților în 3 categorii, conform art.193 din Legea Educației Naționale nr.1/2011 publicată în Monitorul Oficial din 10 ianuarie 2011.

Legea nr.1/2011 stabilește următoarea clasificare:

- a) universități centrate pe educație;
- b) universități de educație și cercetare științifică, sau universități de educație și creație artistică;
- c) universități de cercetare avansată și educație.

Legea nr.1/2011 are ca viziune promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, cunoștințe fundamentale și cunoștințe, competențe și abilități de utilitate directă, în profesie și în societate.

Concepția contemporană despre Universitate oscilează între cele trei sensuri ale acesteia:

1. Universitatea pentru studenți, concepție conform căreia universitatea trebuie „să dea studenților „știința de a fi”, un mod de a ști să-și trăiască viața sănătos”. În această concepție, profesorul este un fel de părinte, care are grijă de necesitățile studentului (în universitățile engleze și americane). În altă variantă, această concepție a universității pentru studenți se materializează prin instituția de învățământ superior administrată de studenți, cu drept de veto asupra profesorilor (universitățile sud-americane, franceze, românești).

2. Universitatea pentru știință reflectă cea mai veche concepție despre rolul și misiunea universității, aceea că menirea Universității nu este de a fi în slujba societății sau a indivizilor, ci în serviciul Binelui, Adevărului și Frumosului. Preocuparea esențială a Universității trebuie să fie cercetarea și crearea științei, însușirea cunoștințelor și ideilor, formarea spiritului liber.

3. Universitatea pentru societate are la bază organizarea învățământului superior pentru dezvoltarea economică și socială, considerându-se că știința, tehnica și oamenii aparțin societății și se află în slujba ei. În acest caz Universitatea trebuie să contribuie la dezvoltarea economică, socială și culturală, să devină realmente funcțională. Astfel, studentul este considerat un individ social și tot ceea ce este favorabil dezvoltării societății trebuie să intre în misiunea universității.

Analizând menirea universităților contemporane în societățile industriale avansate, D. Bell consideră că cele mai importante schimbări intervenite la nivelul învățământului superior arată astfel (în Vințanu, N., 2001, pg. 24):

- universitățile sunt cele mai importante forțe inovative ale societății;
- universitățile sunt cele care determină sistemul stratificării sociale;
- studiile superioare sunt foarte căutate, deci există un aflux de masă al studenților;
- diferențierea și specializarea cunoașterii duc la creșterea foarte mare a numărului de specialiști;
- se modifică vechiul concept al învățării în favoarea învățării continue și a studiilor avansate;
- relația dintre cercetare și învățare trebuie să încline în favoarea cercetării, dar învățarea trebuie să se facă prin cercetare.

Implicațiile teoretice și practice ale acestor schimbări sunt multiple. Totuși, cele mai importante par a fi:

- studenții trebuie ghidați pentru a cunoaște și a pleca de la experiența contemporană a societății având în vedere și alternativele viitorului posibil;
- deși informația domină mediul universitar, formarea unor capacități intelectuale, morale, fizice, a personalității culturale și spirituale a studenților este la fel de importantă; - curriculum-ul universitar trebuie să pună accent pe ceea ce este stabil în știință, artă, morală, estetică dar și pe gândirea probabilistică și să se cultive continuu principiul incertitudinii;
- aspectul formativ trebuie să devină preponderent prin intermediul unei metodologii de predare - învățare de investigare, de rezolvare de probleme, de formare de abilități și competențe;
- examinarea și notarea trebuie să aibă la bază activitatea practică de cercetare a studenților, nu doar memorarea.

Misiunea universității este să ofere studenților instrumentele, mijloacele, speranța și caracterul necesare creării unui viitor pozitiv pentru ei înșiși și pentru țara lor, fapt care poate realizat prin îndeplinirea unor obiective specifice cum ar fi [Antonesei, L., 2000, pg. 162-163] [3]:

- informarea și formarea studenților în ceea ce privește ultimele descoperiri tehnologice;
- dezvoltarea talentelor personale;
- abilitarea studenților cu deprinderi de viață esențiale (luarea de decizii, auto-management, comunicare eficace, organizarea timpului, empatie, aptitudini de relaționare interpersonală);
- direcționarea studenților către dezvoltarea unui crez intelectual și științific; analiza continuă a serviciilor universității, pentru a evalua și îmbunătăți calitatea; continuarea perfecționării mediului de cultură al universității; îmbunătățirea calității vieții personalului universității;
- intensificarea conștientizării și adaptării la schimbările politice, sociale și economice impuse de societatea contemporană;
- oferirea de servicii de consiliere pentru studenți, atât pe perioada anilor de studiu cât și ulterior prin servicii de plasare la locul de muncă și consilierea carierei.

În societatea contemporană, scopurile universității ar trebui să fie direcționate spre modelarea vieții social-economice și politice a comunității pe care o deservește. Universitatea trebuie să fie sensibilă nevoilor sociale sub mai multe aspecte

- să asigure calificările optime (profesionale și de comunicare interpersonală) și expertiza, solicitate de către societate;
- să stabilească standardele caracterului uman și să promoveze principiile și comportamentele corecte; să dezvolte resursele umane;
- să contribuie la rezolvarea problemelor sociale și economice pe baza cercetării științifice; să ajute la structurarea planurilor naționale de dezvoltare.

UNIVERSITATEA ROMÂNEASCĂ AZI

Reforma în domeniul învățământului superior în România a început imediat după 1989 și a vizat într-o primă fază eliminarea cursurilor anacronice cu noua opțiune și construirea unui cadru legislativ coerent care să permită derularea unui învățământ superior cât mai performant.

Reforma în învățământul universitar presupune: formarea unui nou mediu de cultură, reformularea misiunii universității, aplicarea unui management modern care să organizeze eficient resursele materiale, financiare, informaționale, temporare și umane prin descentralizare, delegarea responsabilităților și încurajarea ideilor inovative.

Atunci când vorbim de **reformă în educație** trebuie să avem în vedere **o transformare globală, profundă și relevantă a sistemului educativ, concepută și aplicată în funcție de exigențele societății actuale și viitoare, dar și în funcție de aspirațiile celor care sunt beneficiarii acestui sistem**: elevii/ studenții/ adulții, părinții, societatea în general.

Există mai multe cauze care au determinat situația actuală, context în care „reformele raționale ale învățământului superior apar oportune”:

- creșterea lineară a admiterii în Universitate a absolvenților de liceu;
- diplomele au devenit un merit social în pofida lipsei de valoare economică și
- competențială corespondentă;
- rata mare a șomajului pentru absolvenții de Universitate;
- întârzierea dintre absolvire și angajarea în muncă a devenit suficient de lungă pentru a diminua continuu valoarea pregătirii tehnice a absolvenților neangajați;
- insuficienta subvenționare a învățământului superior datorită recesiunii economice;
- suportul financiar limitat creează dezechilibre între producția de servicii universitară și capacitatea instituțională de producere a acestor servicii;
- implicarea excesivă a unor profesori și studenți în mișcările politice;

Unul din principalele obiective ale strategiei reformei învățământului superior din România este tranziția de la reformele reparatorii la reforma sistemică, prin următoarele acțiuni:

- centrarea pe dezvoltarea unei societăți românești a cunoașterii prin includerea învățării permanente în toate programele de dezvoltare globală sau sectorială la toate nivelele;
- realizarea de studii de diagnoză și prognoză urmate de eliminarea specializărilor depășite, dezvoltarea profesiilor deficitare din punct de vedere cantitativ, dezvoltarea de noi calificări în raport cu cerințele actuale și de perspectivă ale pieței muncii;
- elaborarea unei politici naționale a formării inițiale și continue, corelată cu dinamica pieței muncii la nivel național și european;
- formularea clară a opțiunii de politică educațională pentru un învățământ superior de masă, flexibilizarea rutelor de studiu în raport cu interesele și performanțele studenților;

Când vorbim despre reformă în învățământ avem în vedere "modificarea amplă a sistemului în orientare, structură și conținut prin transformarea calitativă a elementelor definitorii ale sistemului [Cristea, S., 1994, p. 317- 326)][4]:

finalitățile educației: reforma sistemului de învățământ implică reorientarea finalităților educației în plan microstructural și macrostructural, fiind un proces obiectiv și absolut necesar în condițiile modificărilor sociale;

structura de organizare și funcționare a sistemului de învățământ marchează interdependența dintre nivelurile și treptele școlarității, trebuind să asigure unitatea sistemului, interacțiunea între

subsisteme și deschiderea spre societate a sistemului; - conținutul procesului de învățământ presupune elaborarea unui nou curriculum adaptat finalităților actuale ale învățământului.

Obiectivele prioritare ale politicilor educaționale, aplicate și în învățământul superior, în ultimii 5-10 ani au fost [Bârzea, C, 1993, pg. 10-13] [5]:

- **democratizarea sistemului educativ** se referă la tendința permanentă spre mai multă deschidere, flexibilitate și descentralizare a sistemelor educative, spre mai multă eficiență în realizarea educației pentru toată populația;
- **creșterea rolului social al educației** vine în întâmpinarea provocărilor și problemelor pe care le implică un proces de tranziție îndelungat, în special în sensul schimbării competențelor, atitudinilor, mentalităților, relațiilor sociale și comportamentelor cotidiene - tranziția este un proces de învățare pe termen lung, motiv pentru care, direct sau indirect toate reformele din perioadele de tranziție comportă o acțiune de schimbare în domeniul resurselor umane, condiție în care tranziția devine un demers educativ la scară națională,
- **ameliorarea calității învățământului** are în vedere eficientizarea procesului educativ și implică realizarea obiectivelor pedagogice la nivelul de performanță propus prin creșterea eficienței interne și externe a învățământului, prin modernizare, inovație și restructurare; indicatorii calității unui sistem de învățământ sunt performanțele reale și rezultatele sale: numărul de absolvenți, capacitatea de integrare a absolvenților în viața activă, capacitatea de creație, inovare și emancipare socială a absolvenților;

Reforma educațională de tranziție de la un sistem educațional autoritarist și centralist la sistemul educațional adecvat unei societăți bazate pe libertate individuală, economie de piață, stat de drept și compatibilizarea cu structurile europene înseamnă să avem în vedere următoarele direcții [Dragulescu N. 2003] [6]:

- reducerea cantității informaționale a programelor de învățământ și compatibilizarea europeană în domeniul curricular;
- convertirea învățământului reproductiv într-unul de factură creativă;
- replasarea cercetării științifice la baza studiilor universitare;
- ameliorarea infrastructurii și generalizarea comunicațiilor electronice;
- crearea de parteneriate productive între școli și universități, pe de o parte și între instituțiile de învățământ și mediul economic, administrativ și cultural;
- management educațional orientat spre competitivitate și performanță;
- integrarea în rețelele internaționale ale instituțiilor de învățământ.

Se poate afirma despre învățământul superior românesc de astăzi că este orientat spre învățarea unei cantități de cunoștințe apreciabile, prea puțin preocupat de ceea ce se poate face și de ceea ce se face efectiv de către studenți. În educația universitară centrul de greutate trebuie să se deplaseze spre studiul individual și spre studiile post-universitare.

Mai există și problema decalajului dintre locurile scoase la admitere în învățământul superior și numărul locurilor disponibile pe piața muncii, trebuie, însă, să înțelegem că acest decalaj este specific tuturor societăților deschise și că este un efect natural în momentul în care orice tânăr are dreptul să se înscrie la universitate în scopul (poate, doar) de a obține o diplomă. Totuși, în România, se simte necesitatea ameliorării puternice a corespondenței dintre locurile oferite de universități și locurile disponibile de pe piața muncii.

Sistemul actual de învățământ superior din România se confruntă cu neajunsuri generate de un spectru larg de probleme, cum ar fi [Stan, D., Stan, L., pg. 76] [7]: starea de sănătate necorespunzătoare a studenților și profesorilor, motivația pentru care studenții urmează învățământul superior, calitatea pregătirii profesionale a cadrelor didactice, nivelul necorespunzător de salarizare a acestora, neadecvarea planurilor de învățământ, influența negativă a factorilor politici în activitatea universităților, etc.

Concluzii

Restructurarea sistemului de învățământ universitar vizează modalitățile de organizare și funcționare a universităților pentru ameliorarea proceselor didactice, pârghiile de acțiune vizând: managementul academic, articularea unui cadru legislativ armonizat, flexibil și coerent, diversificarea surselor de finanțare, îmbunătățirea sistemului de formare și promovare a cadrelor didactice, dezvoltarea unor parteneriate interactive și eficiente între universitate și agenții economici prin proiecte de cercetare.

Relansarea creșterii economice a devenit condiția esențială a dezvoltării durabile a educației și învățământului. Succesul reformelor educaționale constituie o premisă generală și obligatorie a succesului reformelor economice și sociale, motiv pentru care reforma învățământului trebuie să fie cu un pas înaintea celor economice, valorificând tendințele de relansare și stabilizare a creșterii economice.

Reformele educaționale constituie începutul oricărei regenerări sociale. Schimbarea nu duce în mod necesar la progres, dar progresul nu poate fi obținut fără schimbare. Schimbarea nu se produce niciodată peste noapte, implică eforturi, schimbări de paradigme și rezistență la schimbare. România se confruntă acum cu o schimbare care se întrevede a fi profundă, completă și radicală, deși oamenii nu sunt total pregătiți. Locul central al schimbării se află în școală, în profesori, care sunt formatorii generațiilor prezente și viitoare.

Bibliography

1. Vințanu, N., (2001) - Educația universitară, Ed. Aramis Print, București
 2. Cuceș, C-tin, (1997) - Orientări și dileme valorice în spațiul universitar, în Neculau A., (coord.) - Câmpul universitar și actorii săi, Ed. Polirom Iași, pg. 24-29
 3. Antonesei, L., (2000) - Management universitar, Polirom, Iași
 4. Cristea, S., (1994) - Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului, EDP, București
 5. Bîrzea, C. (coord), (1993) - Reforma învățământului din România: condiții și perspective, Institutul de Științe ale Educației, București
 6. Drăgulănescu, N., (2003), Managementul calității serviciilor, Ed A.G.I.R
 7. Stan, D., Stan, L., (1997) - Universitatea - mediu de formare a elitelor societății și de manifestarea unor disfuncții specifice, în Neculau A., (coord.) - Câmpul universitar și actorii săi, Ed. Polirom Iași, pg. 76-90
- Legea nr.1/2011,
Consiliul Europei, Forumul învățământului superior, (2006), Legitimitatea Asigurării Calității în învățământul Superior. Rolul autorităților și instituțiilor publice, <http://st.ulim.md>
Comisia Europeană, (2002) - European Report on Quality Indicators of Lifelong Learning, Brussels
*** (2000), Memorandum-ul privind învățarea permanentă. Document elaborat de Comisia Europeană, Lisabona
<http://dictionary.cls>